

การพัฒนาเด็กและเยาวชนกลุ่มชาติพันธุ์เพื่อสร้างสำนึกความเป็นพลเมืองไทย กรณีศึกษา เด็กและเยาวชนกลุ่มชาติพันธุ์มอแกนเกาะเหลา จังหวัดระนอง *

Developing Thai Citizenship Consciousness in Ethnic Children and Youths A Case Study of Moken Children and Youths in Koh Lao, Ranong Province

ปรีวัฒน์ ช่างคิด**

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่อง “การพัฒนาเด็กและเยาวชนกลุ่มชาติพันธุ์เพื่อสร้างสำนึกความเป็นพลเมืองไทย กรณีศึกษาเด็กและเยาวชนกลุ่มชาติพันธุ์มอแกนเกาะเหลา จังหวัดระนอง” มีวัตถุประสงค์ 2 ประการ คือ (1) เพื่อสร้างรูปแบบการพัฒนาเด็กและเยาวชนกลุ่มชาติพันธุ์เพื่อสร้างสำนึกความเป็นพลเมืองไทย กรณีศึกษาเด็กและเยาวชนกลุ่มชาติพันธุ์มอแกนเกาะเหลา ตำบลปากน้ำ อำเภอเมือง จังหวัดระนอง และ (2) เพื่อศึกษาผลการนำรูปแบบการพัฒนาเด็กและเยาวชนกลุ่มชาติพันธุ์เพื่อสร้างสำนึกความเป็นพลเมืองไทยที่สร้างขึ้นไปใช้จริง กลุ่มเป้าหมายเป็นเด็กและเยาวชนกลุ่มชาติพันธุ์มอแกนเกาะเหลา จำนวน 30 คน ผลการวิจัย พบว่า

(1) รูปแบบการพัฒนาเด็กและเยาวชนกลุ่มชาติพันธุ์เพื่อสร้างสำนึกความเป็นพลเมืองไทย กรณีศึกษา เด็กและเยาวชนกลุ่มชาติพันธุ์มอแกนเกาะเหลา ตำบลปากน้ำ อำเภอเมือง จังหวัดระนอง ที่เหมาะสมสำหรับการพัฒนาเด็กและเยาวชนกลุ่มชาติพันธุ์มอแกนเกาะเหลาเพื่อสร้างสำนึกความเป็นพลเมืองไทย ชื่อว่า “หลักสูตรการสร้างสำนึกพลเมืองไทย” ใช้เวลาเรียนรู้ 48 ชั่วโมง โดยกำหนดให้เรียนรู้หลักการที่เกี่ยวข้องกับความเป็นพลเมืองที่พึงประสงค์ทั้งที่เกี่ยวข้องโดยตรงและโดยอ้อม ในประเด็นระบบการปกครองหลักของโลกปัจจุบัน การปกครองประเทศในอาเซียน ประวัติศาสตร์และรูปแบบการปกครองของไทย พลเมืองในระบอบประชาธิปไตย รัฐธรรมนูญกับความเป็นพลเมืองไทย สิทธิมนุษยชน พลเมือง

* งานวิจัยนี้ได้รับทุนสนับสนุนจากสถาบันพระปกเกล้า

** อาจารย์สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น วิทยาลัยชุมชนระนอง

กลุ่มชาติพันธุ์ของไทย หน้าที่พลเมืองไทย จิตสำนึกความเป็นพลเมืองไทย ค่านิยมไทย 12 ประการ และการจัดการตนเองของชุมชนและท้องถิ่น แบ่งออกเป็น 12 หน่วย ใช้เวลาเรียนรู้หน่วยละ 4 ชั่วโมง การประเมินคุณภาพหลักสูตรโดยผู้ทรงคุณวุฒิ พบว่า คะแนนเฉลี่ยของคุณภาพหลักสูตรเท่ากับ 4.73 จากคะแนนเต็ม 5

(2) ผลการพัฒนาเด็กและเยาวชนกลุ่มชาติพันธุ์เพื่อสร้างสำนึกความเป็นพลเมืองไทย ทัศนศึกษา เด็กและเยาวชนกลุ่มชาติพันธุ์มอแกนเกาะเหลา ตำบลปากน้ำ อำเภอเมืองระนอง จังหวัดระนองตามรูปแบบที่สร้างขึ้น พบว่าสำนึกความเป็นพลเมืองไทยของเด็กและเยาวชนที่เข้าร่วมกิจกรรม ส่วนใหญ่มีสำนึกความเป็นพลเมืองอยู่ในเกณฑ์ดีมากและความพึงพอใจของเด็กและเยาวชนต่อการจัดกิจกรรมพบว่า ความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรมโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.59)

ผลการวิจัยในครั้งนี้สะท้อนให้เห็นว่าการพัฒนาสำนึกความเป็นพลเมืองไทยของเด็กและเยาวชนกลุ่มชาติพันธุ์ในแต่ละพื้นที่จำเป็นต้องมีรูปแบบเฉพาะของแต่ละพื้นที่และการดำเนินการควรพัฒนาเป็นหลักสูตรสำหรับกลุ่มนั้นๆ จะช่วยให้มีโอกาสประสบความสำเร็จมากยิ่งขึ้น

คำสำคัญ : การพัฒนาเด็กและเยาวชนกลุ่มชาติพันธุ์, การสร้างสำนึกความเป็นพลเมือง, กลุ่มชาติพันธุ์ชาวเลมอแกน

Abstract

The research objectives were (1) to design the model for developing consciousness of good Thai citizenship values among ethnic children and youths, a case study of Moken children and youths in Koh Lao, Ranong province, and (2) to determine outcomes from implementing the model with a target group of 30 Moken children and youths in Koh Lao.

The research revealed the following.

(1) The model for developing consciousness of good Thai citizenship values among Thai ethnic children and youths, a case study of Moken children and youths in Koh Lao, Pak Nam sub-district, Muang district, Ranong province, was named **“Building Consciousness of Thai Citizenship Values Course.”** The 48-hour course covered principles related both directly and indirectly to desirable citizen characteristics. The course topics included main forms of government in the current world, forms of government in ASEAN countries, history and forms of government in Thailand, population in democracy, Thailand’s constitution and citizenship, human rights, ethnic groups

in Thailand, civic duty in Thailand, consciousness of Thai citizenship, 12 Thai core values, and self-management of community and locality. The course was divided into 12 units of four hours each. The quality assessment showed that the course had a quality score with an average of 4.73 out of 5.

(2) The outcomes of the model for developing consciousness of good Thai citizenship values among Thai ethnic children and youths showed that there was consciousness of values of good citizenship at a high level. Using a 5-point Likert scale questionnaire, the children's and youths' satisfaction with the model was at a very good level with a mean of 4.59.

The results of this research reflects that developing consciousness of Thai citizenship among children and youths of ethnic groups in different areas requires a specific model for each area should develop and the operation a curriculum for the group.

Keywords : Ethnic Youth Development, Developing Consciousness of Citizenship, Moken Ethnic

บทนำ

เด็กและเยาวชน คือทรัพยากรบุคคลที่มีคุณค่ายิ่ง เพราะต้องเติบโตเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศ ในภาคหน้า ดังคำกล่าวที่ว่าเด็กเป็นเสมือนกล้าไม้ ที่รอวันเติบโตเป็นไม้ใหญ่ ที่ให้คุณค่าแก่ระบบนิเวศ ในอนาคต ดังนั้น การพัฒนาเด็กและเยาวชนให้เป็น ทรัพยากรที่มีคุณภาพ เป็นทั้งคนเก่ง มีคุณธรรม จริยธรรมและมีความสุขกับความพอเพียงจึงเป็นภารกิจ ที่สำคัญยิ่ง สอดคล้องกับแนวทางตามแผนพัฒนา เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555-2559) ที่มุ่งเตรียมความพร้อมแก่คน สังคม และระบบ เศรษฐกิจของประเทศให้สามารถปรับตัวเพื่อรองรับ ผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงได้อย่างเหมาะสม มีโอกาสเข้าถึงทรัพยากร และได้รับประโยชน์จากการ

พัฒนาเศรษฐกิจและสังคมอย่างเป็นธรรม ซึ่งจะนำไปสู่ การพัฒนาเพื่อประโยชน์สุขที่ยั่งยืนของสังคมไทย ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

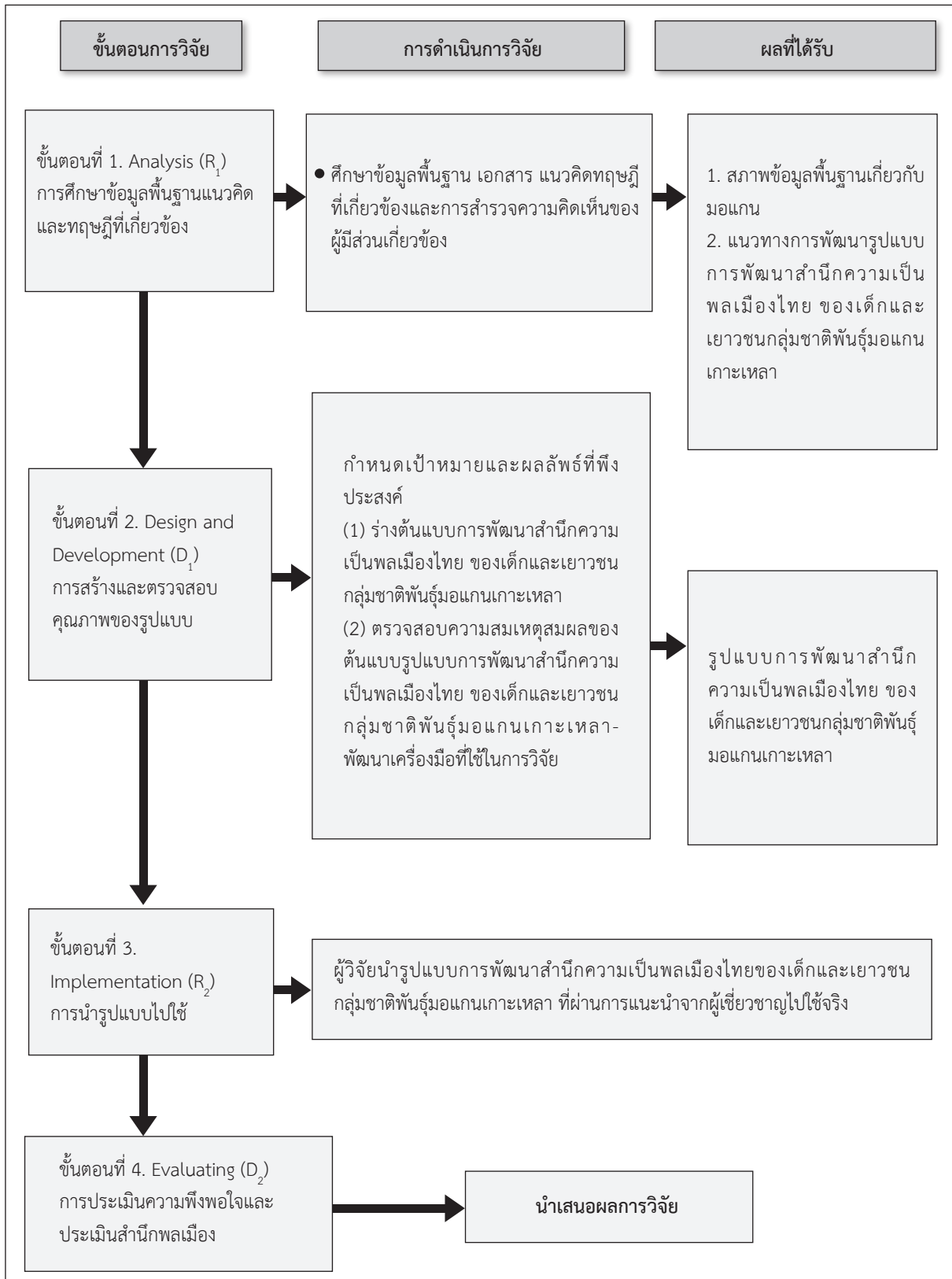
อย่างไรก็ตามการพัฒนาเด็กและเยาวชนให้มีคุณภาพ ต้องมีความเข้าใจในปัจจัยหลายด้าน ทั้งด้านสภาพ แวดล้อมของพื้นที่ ความต้องการของเด็กและเยาวชน ความสอดคล้องกับวิถีชีวิตความเป็นอยู่และวัฒนธรรม โดยเฉพาะเด็กและเยาวชนที่อาศัยอยู่และเติบโตใน กลุ่มชาติพันธุ์ซึ่งอาจมีลักษณะพิเศษแตกต่างไปจากเด็ก และเยาวชนทั่วไป จำเป็นต้องให้ความสำคัญ เพื่อให้ การเข้าไปพัฒนาไม่ไปทำลายโครงสร้างวัฒนธรรมเดิม หรือเปลี่ยนแปลงใดๆ จนก่อให้เกิดความรู้สึกถึงการถูกรุกรานอันจะส่งผลให้เกิดการต่อต้านในที่สุด

กลุ่มชาติพันธุ์มอแกน ที่อาศัยอยู่บนเกาะเหลา ตำบลปากน้ำ อำเภอมืองระนอง จังหวัดระนอง มีจำนวน 52 ครัวเรือน ประชากรทั้งสิ้น 280 คน โดยมีเด็กและเยาวชนที่อยู่ในช่วงวัยเรียน 122 คน ชุมชนแห่งนี้ถือเป็นชุมชนที่ด้อยโอกาสในการเข้าถึงบริการภาครัฐ เช่น ไม่มีไฟฟ้า ไม่มีระบบการจัดการขยะ ไม่มีสถานที่ให้บริการระบบสาธารณสุข เป็นต้น เนื่องจากมีสภาพเป็นเกาะ ประกอบกับอัตลักษณ์ของชาวมอแกน มีวิถีชีวิตที่เรียบง่าย จึงไม่ได้เรียกร้องสิทธิใดๆ จากหน่วยงานภาครัฐ ส่งผลให้ยังไม่มีบริการภาครัฐที่จำเป็นในชุมชนแห่งนี้

เด็กและเยาวชนซึ่งถือเป็นทรัพยากรบุคคลของกลุ่มชาติพันธุ์มอแกนที่ต้องเติบโตเป็นกำลังสำคัญในการสืบสานความเป็นมอแกนและเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศในภายภาคหน้า ประกอบกับเป็นชุมชนที่อยู่ตามแนวชายแดน ระหว่างไทยกับประเทศเมียนมา และประชาชนชาวมอแกนมีบัตรประชาชนไทยเพียงบางส่วนเท่านั้น ถือเป็นพื้นที่เปราะบางด้านความมั่นคงในระยะยาว จึงจำเป็นต้องสร้างความเป็นพลเมืองไทยให้แก่เด็กและเยาวชนกลุ่มนี้ให้ดำรงอยู่ในประเทศไทยอย่างมีจิตสำนึกของความเป็นไทยเพื่อความมั่นคงของรัฐในระยะยาว และเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศต่อไป หรืออย่างน้อยก็เพื่อการเข้าถึงสิทธิขั้นพื้นฐานตามอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก (Convention on the Rights of the Child) อีกทั้งยังสร้างความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์และความเป็นพลโลกต่อไป

การพัฒนาเด็กและเยาวชนกลุ่มชาติพันธุ์มอแกน จึงเป็นภารกิจที่ทุกหน่วยงานต้องให้ความสนใจและลงมือปฏิบัติอย่างจริงจัง อีกทั้งต้องร่วมมือกันทุกภาคส่วน เพื่อสร้างพลเมืองไทยเป็นพลเมืองที่มีศักยภาพ เข้าใจการใช้ชีวิตในสังคมพหุวัฒนธรรม จึงจำเป็นต้องพัฒนาเด็กและเยาวชนกลุ่มชาติพันธุ์ในเมืองไทยซึ่งมีความหลากหลายทั้งด้านเชื้อชาติ ศาสนา สังคมและวัฒนธรรม ภายใต้ความเข้าใจในวิถีชีวิต ค่านิยมของความเป็นพลเมืองไทยภายใต้การปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ดังที่ วิชัย ตันศิริ (2557 : 121 - 129) กล่าวถึงการสร้างประชาธิปไตยระดับหมู่บ้านว่า “การสร้างระบอบประชาธิปไตยโดยปราศจากการสร้างนักประชาธิปไตยไทยจะไม่เกิดผลสำเร็จแน่นอน” อย่างไรก็ตาม การสร้างพลเมืองที่พึงประสงค์ ถวิลวดี บุรีกุล และคณะ (มปป) ศึกษาพบว่าคุณสมบัติของพลเมืองที่ประชาชนให้ความสำคัญสูงสุด 5 อันดับ ได้แก่ 1) การทำงานแบบสุจริต 2) การมีความภาคภูมิใจในความเป็นคนไทย 3) การไปใช้สิทธิเลือกตั้ง 4) การเต็มใจที่จะเสียภาษี และ 5) การปฏิบัติตามกฎหมาย จึงเกิดคำถามกับผู้วิจัยถึงแนวทางการพัฒนาเด็กและเยาวชนกลุ่มชาติพันธุ์มอแกนว่ามีแนวทางใดบ้างที่เหมาะสมสำหรับเด็กและเยาวชนกลุ่มนี้ โดยไม่เกิดการต่อต้านและได้รับความร่วมมือจากประชาชนในชุมชนทุกภาคส่วน เพื่อสร้างสำนึกความเป็นพลเมืองไทยแก่เด็กและเยาวชนกลุ่มชาติพันธุ์มอแกนเกาะเหลา จังหวัดระนอง โดยใช้กรอบแนวคิดการดำเนินการวิจัยดังแผนภาพที่ 1

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการดำเนินการวิจัย

การพัฒนาเด็กและเยาวชนเพื่อสร้างสำนึก ความเป็นพลเมืองไทย

ประเทศไทยปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข พลเมืองไทยที่พึงประสงค์ ก็คงหนีไม่พ้นการมีจิตวิญญาณและการมีวิถีชีวิต ของการเป็นผู้รักสันติ เข้าใจในสิทธิของตนเอง ขณะเดียวกันก็เคารพในสิทธิของผู้อื่น ดังที่ วิชัย ตันศิริ (2557: 21) กล่าวว่า ระบบคุณค่าและบุคลิกนิสัยพื้นฐานของความเป็นพลเมืองไม่ว่าจะอยู่ในระบบการเมืองใด ต้องประกอบด้วยคุณลักษณะ 3 ประการ คือ (1) ต้องมีความเชื่อในวิถีของการแก้ปัญหาความขัดแย้งโดยไม่ใช้ความรุนแรง (2) ความสัมพันธ์ระหว่างผู้คนกับรัฐ หรือชุมชนการเมืองเดียวกัน แม้จะมีความขัดแย้งกันก็ควรจะมีปฏิบัติต่อกันเยี่ยงสุภาพชน และ(3) พลเมืองในรัฐหรือชุมชนการเมืองเดียวกันควรจะไปหาสันติมากกว่าสงคราม

นิยามความเป็นพลเมือง พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถานให้ความหมายของพลเมืองว่า ถ้าแปลตรงตัวหมายถึง กำลังของเมือง และยังหมายรวมถึงประชาชนและราษฎรด้วยอย่างไรก็ตาม คำว่า **“พลเมือง”** มีความสำคัญมากกว่าประชาชนและราษฎร เพราะพลเมือง คือ คนไทยทั้งหมดที่เป็นกำลังของประเทศ ทั้งในด้านสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง การปกครอง พลเมืองจะเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองเกี่ยวกับสิทธิเสรีภาพ มีหน้าที่ความรับผิดชอบต่อสังคมและรัฐ ขณะที่การให้ความหมายของคำว่า **“พลเมือง”** ในคู่มือพลเมืองดีวิถีประชาธิปไตยของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง (2558, 12) ซึ่งให้ความหมายว่า พลเมือง หมายถึง คนที่เป็นกำลังเป็นอำนาจของประเทศ หรือเป็นกำลังของบ้านเมืองทั้งในทางเศรษฐกิจ การทหารและอำนาจต่อรองกับประเทศอื่น กล่าวโดยสรุปคำว่าพลเมืองมีนัยทางความหมายที่มากกว่าประชาชนความเป็นพลเมืองต้องเป็นผู้ที่มีความตระหนัก

ในบทบาทหน้าที่ของตน ในขณะเดียวกันก็เคารพสิทธิผู้อื่น เคารพในกฎกติกาของบ้านเมือง รู้สำนึกในการใช้ชีวิตอยู่ในสังคม คำว่าพลเมืองจึงอาจใช้ได้สำหรับผู้คนเพียงส่วนหนึ่งเท่านั้นเพราะบางคนอาจเป็นได้แค่ **“ประชาชน”** เท่านั้น ยังไม่สามารถเรียกได้ว่า **“พลเมือง”**

แนวทางการสร้างความเป็นพลเมือง พลเมืองที่พึงประสงค์จำเป็นต้องสร้างอย่างเป็นระบบทั้งระบบโรงเรียนและสถาบันทางสังคมต่างๆ ซึ่ง ชัยอนันต์ สมุทวณิช (2557, 3) อธิบายแนวทางการศึกษาเพื่อสร้างพลเมืองในสังคมไทย โดยกล่าวถึง 2 ส่วน คือ เนื้อหาสาระและแนวทางการให้การศึกษาเพื่อสร้างพลเมืองสำหรับเนื้อหาสาระนั้นประกอบด้วย 2 ลักษณะ คือ การให้ความรู้ที่เป็นสาระสำคัญของประชาธิปไตยว่ามีหลักการอย่างไรบ้าง แล้วผู้ที่จะอยู่ในสังคมประชาธิปไตยควรมีส่วนร่วมและร่วมมือกับผู้อื่นได้อย่างไร องค์กรและสถาบันต่าง ๆ ในระบอบประชาธิปไตยมีอะไรบ้าง อีกประการ คือ การสร้างทักษะที่จำเป็นสำหรับพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย **“พลเมือง”** ไม่ได้หมายถึงคนทั่วไป แต่หมายถึงผู้ที่มีความรู้ มีข้อมูลข่าวสารเพียงพอและมีความคิดเห็นที่จะแสดงออก ที่จะมีส่วนร่วมประชาธิปไตยนั้นต้องการสาธารณชนที่เป็นสาธารณชนที่รับรู้ข้อมูลข่าวสารในระบอบประชาธิปไตย เพื่อที่จะสร้างสมรรถนะให้บุคคลเหล่านั้นสามารถทำหน้าที่ของพลเมืองได้อย่างสมบูรณ์ ไม่ใช่เป็นผู้ถูกกระทำหรือเป็นผู้ใช้สิทธิในบางครั้งบางคราวเท่านั้น

ในขณะที่ วิชัย ตันศิริ (2557, 43 - 55) กล่าวถึงรูปแบบและวิธีการจัดการศึกษาเพื่อสร้างพลเมืองไทยว่า การสร้างพลเมืองเป็นเรื่องยากและยังไม่เห็นรัฐบาลยุคไหนมีนโยบายที่ชัดเจนว่าจะสร้างพลเมืองในระบบประชาธิปไตยที่มีสาระ รายละเอียดหรือข้อเสนอแนะ ซึ่งส่วนใหญ่ทำกันไปตามที่เข้าใจว่าควรจะเป็นอย่างไรเท่านั้น และเสนอแนะการสอนเรื่องความเป็นพลเมืองว่า

ประการแรกไม่ควรสอนเรื่องรัฐธรรมนูญโดยตรง แต่ควรจะไปสอนประเด็นเรื่องการเมือง ให้ความรู้ทางการเมือง เป็นเบื้องต้นเสียก่อน โดยครูต้องวางตัวเป็นกลาง กล่าวคือ ต้องชี้แนะไม่ควรชี้แนะและก่อนจะสอนหลักการของประชาธิปไตยในรัฐธรรมนูญต้องสอนแนวคิดเบื้องต้นก่อน และอีกประการ คือ ต้องสร้างค่านิยม และมองว่าศาสนาก็มีความสำคัญเพราะยิ่งเราสร้างประชาธิปไตยมากขึ้นเท่าไร เราต้องให้ความสำคัญกับศาสนามากขึ้นเท่านั้น เพราะประชาธิปไตยสอนให้คนขัดแย้งกันได้ สอนให้คนไขว่คว้าหาอำนาจได้ด้วยตัวเอง ความโลภไม่มีจำกัดในระบบประชาธิปไตยแต่ระบบอื่นไม่มี ซึ่งศาสนาจะเป็นตัวสร้างเขตแดนความโลภให้น้อยลง การสร้างค่านิยมศาสนาก็เป็นคุณธรรมเบื้องต้นที่ต้องสร้างไว้

สำหรับตัวอย่างการสร้างพลเมืองในต่างประเทศนั้น Canan Atilagn (2557, 11 – 17 อ้างถึงใน สถาบันนโยบายศึกษา, 2557) กล่าวถึงประสบการณ์ด้านการสร้างพลเมืองของประเทศเยอรมนีว่า ความเป็นประชาธิปไตยไม่ใช่ปรากฏการณ์ภายนอก แต่อยู่ที่การประพฤติปฏิบัติ ความท้าทายจึงอยู่ที่การตั้งกฎเกณฑ์ และได้รับการปฏิบัติตาม ยอมรับ และเคารพอย่างไร การสร้างพลเมือง จึงต้องให้ความสำคัญกับการเปลี่ยนแปลงของสังคม ประชาชนต้องมีความรู้ มีข้อมูลเพียงพอ และกล่าวว่าในประเทศเยอรมันจะเน้นให้ประชาชนรู้จักประชาธิปไตยและสิทธิมนุษยชน โดยการให้การศึกษาเพื่อสร้างพลเมืองเป็นหน้าที่หลักของรัฐและภาคประชาชน ซึ่งหมายถึงรัฐให้งบประมาณสนับสนุน และทำอย่างจริงจัง ทั้งนี้ ความสำเร็จของการศึกษาเพื่อสร้างพลเมืองของเยอรมันมาจากปัจจัย 2 ประการ คือ (1) การไม่ก้าวร้าวมากเกินไปของภาครัฐ เพราะการศึกษาแบบ Civic Education ไม่ได้เพื่อรับใช้องค์กรใดในภาครัฐและไม่ได้มีขึ้นเพื่อชักนำให้ประชาชนเรียนรู้เพื่อมาเคารพกฎอะไรต่างๆ แต่มีขึ้นเพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจทางการเมือง

หรือในสังคม รัฐจึงไม่มาชี้นำแต่รัฐเปิดโอกาสให้เรียนรู้เรื่องนี้และไม่ชี้นำเนื้อหาว่าต้องเป็นแบบใด (2) การยอมรับทางความคิดเปรียบได้กับพรรคการเมือง เมื่อมีการเลือกตั้งก็มีการแข่งขันกันรณรงค์นโยบายต่างๆ Civic Education สามารถทำได้หลายหน่วยงาน หลายกลุ่ม แนวคิดการทำงานเป็นเรื่องหลากหลายความคิด ยกตัวอย่างมูลนิธิคอนราด อาเดนาวร์ เป็นมูลนิธิทางการเมือง ซึ่งในประเทศเยอรมันมีมูลนิธิทางการเมืองถึง 6 องค์กร ถือเป็น การสร้างพลเมืองของประเทศเยอรมัน และเป็นลักษณะพิเศษของประเทศนี้ ซึ่งถือเป็นความสำเร็จของการสร้างพลเมืองที่เรียกว่า Civic Education

กล่าวโดยสรุป การพัฒนาเด็กและเยาวชนเพื่อสร้างสำนึกความเป็นพลเมืองไทยให้ประสบผลสำเร็จนั้น จำเป็นต้องคำนึงถึงปัจจัยหรือรูปแบบที่จะช่วยให้การดำเนินงานสำเร็จตามเป้าหมายไว้ การพัฒนาเด็กและเยาวชนมีรูปแบบที่ส่งผลต่อความสำเร็จได้แก่ พื้นที่เนื่องจากแต่ละพื้นที่มีความแตกต่างกัน การพัฒนาเด็กและเยาวชนกลุ่มชาติพันธุ์จึงจำเป็นต้องดูสภาพแวดล้อมของพื้นที่อย่างละเอียด รอบคอบ นอกจากนั้นต้องสร้างรูปแบบการสำรวจปัจจัยเสี่ยง โดยอาจนำรูปแบบคณะกรรมการเข้ามาดำเนินงานและจัดกิจกรรมที่สร้างสรรค์ ส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมด้วยกระบวนการเรียนรู้ทางสังคมอีกทางหนึ่งด้วย นอกจากนั้น ผู้ดำเนินงานต้องมีความตั้งใจจริงและมีจิตสาธารณะสูง ตลอดจนมีทัศนียที่รักในความเป็นไทยเพื่อเป็นแบบอย่างที่ดีแก่เด็กและเยาวชนอีกด้วย

ชุมชนมอแกนเกาะเหลา ตำบลปากน้ำ อำเภอมือกระดอง จังหวัดระนอง

ประวัติชุมชน

ชุมชนมอแกนเกาะเหลา ตั้งอยู่ หมู่ที่ 6 ตำบลปากน้ำ อำเภอมือกระดอง จังหวัดระนอง เป็นชุมชนที่ตั้งชุมชน

มาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2524 ซึ่งเดิมพื้นที่บริเวณนี้เป็นของ นายกิมเหลียง อยู่ช้วน เมื่อนายกิมเหลียง เสียชีวิต นาย ทวี รอดไพฑูรย์ (ลูกเขย) และนายถนัด อยู่ช้วน (หลาน) ได้เข้ามาอ้างสิทธิ์ในที่ดิน และอาศัยอยู่บริเวณดังกล่าว เนื่องจากที่ดินมีเอกสารสิทธิ์ น.ส. 3 โดยนายทวี รอดไพฑูรย์ เห็นว่าชาวมอแกนซึ่งตอนนั้นอาศัยอยู่ บริเวณเกาะช้าง มีอาชีพประมงและส่งขายให้กับพ่อค้า แม่ค้าที่สะพานปลารระนอง ระยะทางจากเกาะช้างถึง สะพานปลารระนอง ต้องใช้เวลาเดินทางนานเนื่องจาก ชาวมอแกนใช้เรือพายส่งผลให้เสียเวลาในการเดินทาง ชาวมอแกนส่วนใหญ่ ก็จะแวะขอพักที่เกาะเหลา ประมาณ 1 คืน นายทวี รอดไพฑูรย์ จึงชวนชาวมอแกน มาอาศัยที่เกาะเหลาตรงบริเวณเกาะเหลาหน้านอก เพื่อ ไม่ต้องเดินทางไกลในการนำกุ้ง หอย ปู ปลา ที่หาได้มา ขาย นับตั้งแต่นั้นมาจึงเกิดชุมชนขึ้นและมีมาจนถึง ปัจจุบัน

ลักษณะกายภาพ

เกาะเหลา มีเนื้อที่ประมาณ 300 ไร่ สภาพทั่วไป บริเวณชายฝั่งมีลักษณะเป็นหาดเลนและมีป่าโกงกาง สลับกับโขดหิน และมีการตั้งบ้านเรือน 2 จุด หลักๆ คือ บริเวณเกาะเหลาหน้านอก ซึ่งเป็นที่ตั้งของชุมชนมอแกน และเกาะเหลาหน้าใน ซึ่งเป็นที่ตั้งของชุมชนคนไทยที่มี บัตรประจำตัวประชาชนและมีทั้งที่นับถือศาสนาพุทธ และอิสลาม นอกจากนั้น ยังเป็นสถานที่ตั้งของโรงเรียน บ้านเกาะเหลาซึ่งเป็นโรงเรียนเพียงแห่งเดียวบนเกาะ แห่งนี้ ถัดขึ้นไปบนเกาะจะเป็นพื้นที่ราบ มีการทำสวน มะม่วงหิมพานต์ (ชื่อพื้นเมืองเรียก “กาหยู”) สวนยาง พาราและป่าเบญจพรรณ โดยพื้นที่บริเวณชุมชนมอแกน เกาะเหลาตั้งอยู่ มีเนื้อที่ประมาณ 20 ไร่ ระบบสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐาน บริเวณชุมชนมอแกนเกาะเหลา มีบ่อน้ำตื้นที่สามารถใช้น้ำได้ จำนวน 6 บ่อ แต่น้ำกร่อย มาก ระบบไฟฟ้าใช้การปั่นไฟ พลังงานจากแผงโซลาร์เซลล์ และกังหันลมขนาดเล็กที่ทางองค์กรเอกชนนำมาติดตั้ง ให้แก่ชุมชน สถานที่สำคัญบริเวณเกาะเหลาหน้าใน

ประกอบด้วย (1) โรงเรียนบ้านเกาะเหลา ซึ่งจัดการ ศึกษาระดับอนุบาลถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีนักเรียน จำนวน 61 คน (ข้อมูล ณ วันที่ 10 มิถุนายน 2558) (2) มัสยิด จำนวน 1 แห่ง เป็นสถานที่ที่ผู้นับถือศาสนา อิสลามร่วมกันสร้างขึ้น บริเวณเกาะเหลาหน้านอก ซึ่งเป็นที่ตั้งของชุมชนมอแกนมีสถานที่สำคัญ ดังนี้ (1) ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ซึ่งเป็นการสนับสนุนของมูลนิธิ เมอร์ซี่ มีเด็กในความดูแล จำนวน 30 คน โดยมีครูผู้ดูแล เด็ก จำนวน 3 คน (2) สุสานชาวมอแกน เป็นพื้นที่ทาง จิตวิญญาณที่ชาวมอแกนใช้เป็นที่พักศพ ซึ่งปัจจุบันจะฝัง เฉพาะศพเด็ก ส่วนศพผู้ใหญ่จะไปฝังบริเวณเกาะสินไห เนื่องจากพื้นที่มีจำนวนจำกัด

จำนวนประชากร

ชุมชนมอแกนเกาะเหลา มีจำนวน 52 ครัวเรือน ประชากรทั้งสิ้น 280 คน จำนวนประชากรเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วเนื่องจากมีค่านิยมในการมีครอบครัวตั้งแต่อายุ ยังน้อย โดยเริ่มมีครอบครัวตั้งแต่อายุประมาณ 13-14 ปี ส่งผลให้ชุมชนมอแกนมีเด็กและเยาวชนสัดส่วนเกือบครึ่ง ซึ่งมากถึง 122 คน โดยในชุมชนนี้มีเพียงครัวเรือนของ คุณเนาวนิต แจ่มพิศ ครัวเรือเดี่ยวที่ไม่ใช่มอแกนและเป็น ครัวเรือนที่มีความผูกพันกับชาวมอแกนเป็นอย่างมาก เนื่องจากคุณเนาวนิต แจ่มพิศ เป็นผู้ที่ให้การช่วยเหลือ แก่ชาวมอแกนในด้านต่างๆ โดยเฉพาะเมื่อจำเป็นต้อง ติดต่อกับหน่วยงานภาครัฐ เช่น การสำรวจข้อมูลเพื่อทำ บัตรประจำตัวประชาชน การเข้ารับการรักษาพยาบาล รวมถึงการซื้อขายสินค้าที่จำเป็นต่อการดำรงชีพ จึงเป็นผู้ที่ ชาวมอแกนให้ความเคารพและเชื่อฟัง เนื่องจากโดย พื้นฐานด้านการดำรงชีวิตแล้วชาวมอแกนเป็นกลุ่ม ชาติพันธุ์ที่ใช้ชีวิตอย่างเรียบง่าย ไม่ชอบพบปะกับคน ภายนอก

ภาษา ศาสนาและวัฒนธรรม

มอแกนมีภาษาพูดเป็นของตัวเอง แต่ไม่มีภาษาเขียน ปัจจุบันประชาชนส่วนใหญ่ฟังและพูดภาษาไทยได้แต่พูด

สำเนียงยังไม่ชัด ในขณะที่เด็กรุ่นใหม่สามารถพูดภาษาไทยได้คล่อง เนื่องจากมีการเรียนการสอนในระบบโรงเรียนแต่บางส่วนก็ยังไม่สามารถเข้าถึงระบบการศึกษาสืบเนื่องจากวิถีชีวิตที่ต้องออกทะเล โดยเฉพาะผู้ชายที่ต้องออกเรือ ซึ่งเป็นอาชีพเดียวที่มอแกนทำอยู่ในปัจจุบัน มอแกนนับถือผี ไม่มีศาสนาและประเพณีวัฒนธรรมยังไม่ปรากฏให้เห็นมากนัก มีเพียงแต่การเข้าร่วมพิธีลอยเรือกับมอแกนในพื้นที่อื่น ซึ่งส่วนใหญ่มอแกนเกาะเหลาจะร่วมพิธีลอยเรือกับมอแกนเกาะสุรินทร์ จังหวัดพังงา หรือร่วมที่จังหวัดภูเก็ต แต่ที่เกาะเหลาไม่มีการจัดลอยเรือ ในขณะที่ความเชื่อหลังความตายของชุมชนมอแกนที่นี้เมื่อมีสมาชิกคนใดเสียชีวิตก็จะดีใจด้วยการเปิดเพลงเต้นกันอย่างสนุกสนานเพราะมอแกนเชื่อว่าความตายถือเป็นเรื่องธรรมดา การตายก็คือการไปสบาย จะไม่มีการโศกเศร้าใดๆ

อาชีพ

ชาวมอแกนประกอบอาชีพเพียงอาชีพเดียวคือการทำประมง เดิมเป็นการทำประมงที่ไม่มีความซับซ้อนมาก เช่น การวางอวนปู หรือ กระจังปลา เนื่องจากทรัพยากรมีมาก แต่ปัจจุบันการทำประมงของชาวมอแกนเริ่มเปลี่ยนไปเพื่อปรับตัวในการประกอบอาชีพ โดยผู้หญิงจะอยู่บ้านเลี้ยงลูกและหาหอยริมฝั่ง บางคนที่ครอบครัวมีเรือเองและออกเรือไม่ไกล เข้ามาก็จะช่วยเก็บกุ้ง ปู ที่ได้จากการวางอวน ครอบครัวที่มีลักษณะเช่นนี้มีเพียง 2 – 3 ครอบครัวเท่านั้น เนื่องจากรายได้ที่ไม่มั่นคงของครอบครัว จึงไม่สามารถซื้อเรือเป็นของตัวเอง ส่วนผู้ชายจะเป็นผู้ออกเรือทั้งการออกไปทำประมงโดยใช้เรือตัวเองและการเป็นลูกจ้างของนายทุน โดยการออกเรือแต่ละครั้งใช้เวลา 7 – 15 วันหรือมากกว่านั้นขึ้นอยู่กับสถานที่ อย่างไรก็ตามการประกอบอาชีพของชาวมอแกนอยู่ในสถานะที่เลือกไม่ได้ เนื่องจากวัยแรงงานส่วนใหญ่ไม่มีบัตรประจำตัวประชาชน การขึ้นมารับจ้างบนฝั่งและการทำงานในสถานประกอบการยังทำไม่ได้ หรือแม้แต่การเข้าสู่ระบบ

บริการสาธารณะขั้นพื้นฐานของรัฐ คนกลุ่มนี้ก็ยังเข้าไม่ถึง เพียงเพราะสถานะของมอแกนที่ไม่มีบัตรประจำตัวประชาชน การหาเลี้ยงชีพจึงยังต้องพึ่งทะเลต่อไปและถือเป็นอาชีพที่พวกเขาถนัดด้วย

การออกแบบกิจกรรมพัฒนาเด็กและเยาวชนกลุ่มชาติพันธุ์เพื่อสร้างสำนึกความเป็นพลเมืองไทยสำหรับเด็กและเยาวชนกลุ่มชาติพันธุ์มอแกนเกาะเหลา ตำบลปากน้ำ อำเภอมือเมือง จังหวัดระนอง

การออกแบบการพัฒนาเด็กและเยาวชนกลุ่มชาติพันธุ์เพื่อสร้างสำนึกความเป็นพลเมืองไทยสำหรับเด็กและเยาวชนกลุ่มนี้ เป็นการนำข้อมูลจากหลายส่วนมาวิเคราะห์ร่วมกับสถานการณ์ของบ้านเมืองในปัจจุบันและออกแบบกิจกรรมที่เหมาะสมสำหรับการพัฒนาเด็กและเยาวชนกลุ่มชาติพันธุ์มอแกนเกาะเหลาเพื่อสร้างสำนึกความเป็นพลเมืองไทย ซึ่งกิจกรรมที่พัฒนาขึ้นชื่อว่า “หลักสูตรการสร้างสำนึกพลเมืองไทย” ใช้เวลาเรียนรู้ 48 ชั่วโมง โดยมีรายละเอียด ดังนี้

คำอธิบาย

เรียนรู้หลักการที่เกี่ยวข้องกับความเป็นพลเมืองที่พึงประสงค์ทั้งที่เกี่ยวข้องโดยตรงและโดยอ้อมในประเด็นเรื่องระบบการปกครองหลักของโลกปัจจุบัน การปกครองประเทศในอาเซียนประวัติศาสตร์การปกครองของไทยการปกครองของไทยในปัจจุบันพลเมืองในระบบประชาธิปไตย รัฐธรรมนูญกับความเป็นพลเมืองไทยสิทธิมนุษยชน พลเมืองกลุ่มชาติพันธุ์ของไทย หน้าที่พลเมืองไทย จิตสำนึกความเป็นพลเมืองไทย ค่านิยมไทย 12 ประการ การจัดการตนเองของชุมชนและท้องถิ่น

จุดประสงค์

(1) สร้างสำนึกความเป็นพลเมืองไทยภายใต้การปกครองในระบบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

(2) สร้างความเข้าใจความเชื่อมโยงระหว่างการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขกับความเป็นอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ภายใต้สังคมแห่งการเปลี่ยนแปลง

(3) สร้างความภาคภูมิใจในความเป็นพลเมืองไทย

สาระการเรียนรู้

ประกอบด้วย 12 หน่วยการเรียนรู้ ดังแผนภาพ

แผนภาพที่ 2 สาระการเรียนรู้หลักสูตรการสร้างสำนึกพลเมืองไทย

หน่วยการเรียนรู้	สาระการเรียนรู้	เวลา (ชั่วโมง)
หน่วยที่ 1 ระบบการปกครองหลักของโลกปัจจุบัน	(1) แบบเผด็จการ (2) แบบประชาธิปไตย (3) แบบสังคมนิยม	4
หน่วยที่ 2 การปกครองของประเทศในอาเซียน	(1) การปกครองของบรูไนดารุสซาลาม (2) การปกครองของกัมพูชา (3) การปกครองของอินโดนีเซีย (4) การปกครองของลาว (5) การปกครองของมาเลเซีย (6) การปกครองของเมียนมา (7) การปกครองของฟิลิปปินส์ (8) การปกครองของสิงคโปร์ (9) การปกครองของเวียดนาม (10) การปกครองของไทย	4
หน่วยที่ 3 ประวัติการปกครองของไทย	(1) การปกครองของไทยสมัยกรุงสุโขทัย (2) การปกครองของไทยสมัยกรุงศรีอยุธยา (3) การปกครองของไทยสมัยกรุงธนบุรี (4) การปกครองของไทยสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ ก่อนปี พ.ศ.2475 (5) การปกครองของไทยสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ หลังปี พ.ศ. 2475	4
หน่วยที่ 4 การปกครองของไทยในปัจจุบัน	(1) การปกครองส่วนกลาง (2) การปกครองส่วนภูมิภาค (3) การปกครองส่วนท้องถิ่น	4
หน่วยที่ 5 รัฐธรรมนูญกับความเป็นพลเมืองไทย	(1) เจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ (2) สิทธิ เสรีภาพและหน้าที่ (3) สิทธิขั้นพื้นฐานของคนไทยตามรัฐธรรมนูญ	4

หน่วยการเรียนรู้	สาระการเรียนรู้	เวลา (ชั่วโมง)
หน่วยที่ 6 พลเมืองในระบอบประชาธิปไตย	(1) ความหมายของระบอบประชาธิปไตย (2) หลักการประชาธิปไตย (3) รูปแบบประชาธิปไตย	4
หน่วยที่ 7 พลเมืองกลุ่มชาติพันธุ์ของไทย	(1) ความหมายพลเมืองกลุ่มชาติพันธุ์ (2) กลุ่มชาติพันธุ์ในประเทศไทย	4
หน่วยที่ 8 หน้าที่พลเมืองไทย	(1) ความหมายของประชาชน พลเมือง และราษฎร (2) การปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดี (3) พลเมืองดีในวิถีชีวิตประชาธิปไตย	4
หน่วยที่ 9 จิตสำนึกความเป็นพลเมืองไทย	(1) จิตสาธารณะ (2) ความสำคัญของการมีจิตสำนึกความเป็นพลเมืองไทย	4
หน่วยที่ 10 สิทธิมนุษยชน	(1) ความหมายของสิทธิมนุษยชน (2) หลักสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐาน (3) องค์กรที่เกี่ยวข้องกับสิทธิมนุษยชน (4) สิทธิชุมชน	4
หน่วยที่ 11 ค่านิยมไทย 12 ประการ	(1) ค่านิยมไทย 12 ประการ (2) การสร้างค่านิยมหลักของคนไทย ตามนโยบายของคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.)	4
หน่วยที่ 12 การจัดการตนเองของชุมชนและท้องถิ่น	(1) แนวความคิดชุมชนจัดการตนเอง (2) กรณีศึกษาการจัดการตนเองของชุมชนและท้องถิ่น	4
รวม		48

การออกแบบหลักสูตร “การสร้างสำนึกพลเมืองไทย” ซึ่งนำไปใช้กับกลุ่มชาติพันธุ์ชาวเลมอแกน เกาะเหลา จังหวัดระนอง เป็นความพยายามนำหลักการแนวความคิดที่ได้จากการสำรวจเอกสารที่เกี่ยวข้องและนำมาทบทวน ออกแบบให้สอดคล้องกับบริบทของความเป็นมอแกน โดยหลักสูตรนี้ออกแบบให้เรียนรู้ ประเด็นหลัก ๆ จำนวน 12 ประเด็นที่นักวิชาการเสนอไว้จากการสำรวจเอกสารและผู้วิจัยเห็นว่าเหมาะสมกับการนำมาใช้กับเด็กและเยาวชนกลุ่มนี้ โดยกำหนดเวลา

เรียนรู้ หน่วยละ 4 ชั่วโมง รวม 48 ชั่วโมง เพื่อให้กระซิบและสะดวกในการจัดกิจกรรม ทั้งนี้กำหนดให้เรียนรู้ในหน่วยที่ 1 ระบบการปกครองหลักของโลกปัจจุบัน ซึ่งเป็นพื้นฐานความคิดเกี่ยวกับการปกครอง (1) แบบเผด็จการ (2) แบบประชาธิปไตย และ (3) แบบสังคมนิยม ซึ่งเป็นระบบการปกครองหลักของโลก ในบทนี้ผู้เรียนจะเข้าใจสาระสำคัญของระบบการปกครองทั้ง 3 ระบบ หน่วยที่ 2 การปกครองของประเทศในอาเซียน หน่วยนี้ผู้เรียนจะทำความเข้าใจ

การปกครองของประเทศในอาเซียนในฐานะประเทศในกลุ่มเดียวกันและจะมีความใกล้ชิดในด้านต่างๆ มากขึ้น โดยจะเรียนรู้ในประเทศสมาชิกอาเซียนทั้ง 10 ประเทศ เพื่อให้เห็นความแตกต่างระบอบการปกครองของแต่ละประเทศ หน่วยที่ 3 ประวัติการปกครองของไทย เป็นการเรียนรู้ความเป็นมาการจัดระบบการปกครองของไทยในยุคต่างๆ ตั้งแต่ (1) สมัยกรุงสุโขทัย (2) สมัยกรุงศรีอยุธยา (3) สมัยกรุงธนบุรี (4) สมัยกรุงรัตนโกสินทร์ก่อนปี พ.ศ. 2475 และ (5) สมัยกรุงรัตนโกสินทร์หลังปี พ.ศ. 2475 ถึงปัจจุบัน เพื่อสร้างความเข้าใจในระบบการปกครองของประเทศไทยในยุคต่างๆ หน่วยที่ 4 การปกครองของไทยในปัจจุบัน หน่วยนี้จะเน้นการจัดระเบียบการปกครอง ซึ่งประกอบด้วย (1) การปกครองส่วนกลาง (2) การปกครองส่วนภูมิภาค และ (3) การปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจบทบาทและภารกิจของการปกครองในแต่ละส่วน หน่วยที่ 5 รัฐธรรมนูญกับความเป็นพลเมืองไทย ในหน่วยนี้จะเน้นให้ผู้เรียนเข้าใจถึงรัฐธรรมนูญซึ่งถือเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศ โดยเน้นประเด็นที่สำคัญ คือ (1) เจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ (2) สิทธิเสรีภาพและหน้าที่ของพลเมือง และ (3) สิทธิขั้นพื้นฐานของคนไทยตามรัฐธรรมนูญเพื่อสร้างความเข้าใจแก่ผู้เรียนโดยเฉพาะความเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ ที่มีสิทธิและหน้าที่ตามรัฐธรรมนูญเหมือนกับประชาชนทั่วไป หน่วยที่ 6 พลเมืองในระบอบประชาธิปไตย เป็นการสร้างความเข้าใจของความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย โดยเน้นให้เข้าใจถึง (1) ความหมายของระบอบประชาธิปไตย (2) หลักการประชาธิปไตย และ (3) รูปแบบประชาธิปไตยในชีวิตประจำวัน เพื่อให้เห็นถึงคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของสังคมประชาธิปไตยที่เน้นหลักการของความเป็นประชาธิปไตยและการเคารพในสิทธิของตนเองและผู้อื่น หน่วยที่ 7 พลเมืองกลุ่มชาติพันธุ์ของไทย เป็นการเรียนรู้พลเมืองกลุ่มชาติพันธุ์ของไทย เพื่อให้เห็นถึงความหลากหลาย

ของพลเมืองไทย เป็นการทำความเข้าใจในลักษณะทั่วไปของกลุ่มชาติพันธุ์ของไทย หน่วยที่ 8 หน้าที่พลเมืองไทย หน่วยนี้ทำความเข้าใจในประเด็น (1) ความหมายของประชาชน พลเมือง และราษฎร (2) การปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดี และ (3) พลเมืองดีในวิถีชีวิตประชาธิปไตย โดยจะเน้นให้เห็นถึงการให้ความหมายและความสำคัญที่จำเป็นต้องสร้างพลเมืองที่มีคุณภาพ หน่วยที่ 9 จิตสำนึกความเป็นพลเมืองไทย โดยนำเสนอประเด็น (1) จิตสาธารณะ และ (2) ความสำคัญของการมีจิตสำนึกความเป็นพลเมืองไทย เพื่อสร้างผู้เรียนให้มีความตระหนักถึงการมีจิตสาธารณะในฐานะพลเมือง โดยจะทำความเข้าใจคำว่า “จิตสาธารณะ” ซึ่งครอบคลุมทุกมิติในฐานะของพลเมือง ควรจะมีคุณลักษณะอย่างไรถึงได้ชื่อว่ามีจิตสาธารณะ หน่วยที่ 10 สิทธิมนุษยชน หน่วยนี้จะช่วยสร้างความเข้าใจเบื้องต้นเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชน โดยนำเสนอประเด็นสำคัญ คือ (1) ความหมายของสิทธิมนุษยชน (2) หลักสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐาน (3) องค์กรที่เกี่ยวข้องกับสิทธิมนุษยชน และ (4) สิทธิชุมชน เป็นการทำความเข้าใจเบื้องต้นเพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจและเห็นความสำคัญของการเคารพสิทธิขั้นพื้นฐานของแต่ละคน หน่วยที่ 11 ค่านิยมไทย 12 ประการ เป็นการทำความเข้าใจและเรียนรู้ถึงแนวปฏิบัติของค่านิยมไทย 12 ประการ และการสร้างค่านิยมหลักของคนไทยตามนโยบายของคณะกรรมการส่งเสริมสังคมแห่งชาติ (คสช.) เพื่อสร้างผู้เรียนให้เข้าใจถึงหลักการและสามารถเชื่อมโยงถึงความเป็นพลเมืองที่พึงประสงค์ได้ และหน่วยที่ 12 การจัดการตนเองของชุมชนและท้องถิ่น เป็นสร้างกรอบแนวคิดหลักให้ผู้เรียนเห็นถึงความสำคัญของความเข้มแข็งของชุมชนซึ่งนำมาสู่ความสามารถในการจัดการตนเองได้ โดยนำเสนอแนวความคิดชุมชนจัดการตนเองและนำเสนอกรณีศึกษาการจัดการตนเองของชุมชนและท้องถิ่นในพื้นที่ต่างๆ จนประสบความสำเร็จ เพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินงานในชุมชนต่อไป

การประเมินคุณภาพของหลักสูตร

ดำเนินการโดยผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้ความสามารถ

และประสบการณ์โดยตรงกับการพัฒนาด้าน
ประชาธิปไตยและความเป็นพลเมือง จำนวน 3 คน
ผลการประเมิน ดังนี้

ตารางที่ 1 ผลการประเมินคุณภาพหลักสูตรการสร้างสำนึกพลเมืองไทย

รายการประเมิน	ผลการประเมิน (เต็ม 5 คะแนน)			
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	เฉลี่ย
1. ความเหมาะสมของจำนวนเวลาการเรียนรู้	5	5	4	4.67
2. ความสอดคล้องระหว่างคำอธิบายกับวัตถุประสงค์	5	5	5	5.00
3. ความครบถ้วนของเนื้อหาที่ควรนำเสนอ	4	5	5	4.67
4. ความสำคัญของหลักสูตรในการสร้างสำนึกพลเมือง	5	5	5	5.00
5. ความเหมาะสมของหลักสูตรที่จะนำไปใช้กับเด็กและเยาวชนกลุ่มชาติพันธุ์มอแกนเกาะเหลา	4	4	5	4.33
เฉลี่ย	4.60	4.80	4.80	4.73

จากตารางที่ 1 คุณภาพของหลักสูตรการสร้างสำนึกพลเมืองไทยที่สร้างขึ้น ประเมินโดยผู้ทรงคุณวุฒิ พบว่า ประเด็นความสอดคล้องระหว่างคำอธิบายกับวัตถุประสงค์และความสำคัญของหลักสูตรในการสร้างสำนึกพลเมือง มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุด (5 คะแนน) รองลงมาประเด็นความเหมาะสมของจำนวนเวลาการเรียนรู้และความครบถ้วนของเนื้อหาที่ควรนำเสนอ คะแนนเฉลี่ยเท่ากัน (4.67 คะแนน) และความเหมาะสมของหลักสูตรที่จะนำไปใช้กับเด็กและเยาวชนกลุ่มชาติพันธุ์มอแกนเกาะเหลา (4.33 คะแนน) ตามลำดับ

ผลการพัฒนาเด็กและเยาวชน
กลุ่มชาติพันธุ์เพื่อสร้างสำนึกความเป็น
พลเมืองไทย กรณีศึกษา เด็กและเยาวชน
กลุ่มชาติพันธุ์มอแกนเกาะเหลา
ตำบลปากน้ำ อำเภอเมือง จังหวัดระนอง
ตามรูปแบบที่สร้างขึ้น

ผู้เข้าร่วมกิจกรรม

เด็กและเยาวชนสมัครเข้าร่วมกิจกรรมในครั้งนี้เกินกว่าที่ตั้งเป้าไว้มาก แต่ผู้วิจัยพิจารณาองค์ประกอบหลายประการ โดยเฉพาะอายุเพื่อความเหมาะสมของการทำกิจกรรมและคัดเลือกเหลือจำนวน 30 คน อายุระหว่าง 9 – 20 ปี ประกอบด้วย เพศชาย 8 คน เพศหญิง 22 คน ส่วนใหญ่กำลังศึกษาอยู่ในระบบโรงเรียน

**สำนึกความเป็นพลเมืองไทยของเด็กและเยาวชน
กลุ่มชาติพันธุ์มอแกนเกาะเหลา ตำบลปากน้ำ
อำเภอเมืองระนอง จังหวัดระนอง**

การประเมินสำนึกความเป็นพลเมืองเป็นการ
ออกแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับสถานการณ์ต่างๆ เพื่อให้
เด็กและเยาวชนที่ร่วมกิจกรรมตัดสินใจว่าเมื่อเจอ
เหตุการณ์เหล่านี้ ตนจะตัดสินใจอย่างไร เป็นการแสดง
ความคิดเห็นผ่านข้อความที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นภายใต้บริบท
ของชุมชนเพื่อให้เห็นถึงแนวคิดของเด็กและเยาวชน
กลุ่มชาติพันธุ์มอแกนเกาะเหลา ตำบลปากน้ำ อำเภอ
เมืองระนอง จังหวัดระนอง ซึ่งประกอบด้วย 3 ส่วน คือ
ส่วนที่ 1 เป็นการสอบถามความเข้าใจเกี่ยวกับความเป็น
พลเมืองไทย ส่วนที่ 2 เป็นการประเมินสำนึกพลเมือง
โดยกำหนดสถานการณ์ต่างๆ ที่เกี่ยวข้องในชีวิตประจำวัน
ของเด็กและเยาวชน และส่วนที่ 3 เป็นการสอบถาม
ความคิดเห็นต่อการเป็นพลเมืองไทย ซึ่งดำเนินการหลัง

จัดกิจกรรมการเรียนรู้ครบทุกหน่วยแล้วผลการประเมิน
นำเสนอตามลำดับ ดังนี้

ส่วนที่ 1 ความเข้าใจเกี่ยวกับพลเมืองไทย สำหรับ
ความเข้าใจเกี่ยวกับความเป็นพลเมืองไทย ประเด็น
คำถามมี ดังนี้

“พลเมืองไทยคือใคร” เป็นข้อความที่ถามเด็กและ
เยาวชนโดยกำหนดตัวเลือกให้ 3 ตัวเลือก ได้แก่ (1) ผู้ที่
มีบัตรประจำตัวประชาชนไทย (2) ประชาชนทุกคนที่อยู่ใน
ในประเทศไทย และ (3) ผู้ที่รู้สิทธิหน้าที่ของตนและ
เคารพสิทธิผู้อื่น ซึ่งเด็กและเยาวชนจำนวน 24 คน ตอบ
ว่าพลเมืองไทย คือ ผู้ที่รู้สิทธิหน้าที่ของตนและเคารพ
สิทธิผู้อื่น และจำนวน 6 คน ตอบว่าประชาชนทุกคนที่
อยู่ในประเทศไทย

“พลเมืองมีความสำคัญในประเด็นต่อไปนี้มากน้อย
เพียงใด” โดยผู้วิจัยกำหนดประเด็นไว้ 5 ประเด็น
รายละเอียดดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 จำนวนความคิดเห็นของเด็กและเยาวชนกลุ่มชาติพันธุ์มอแกนต่อความสำคัญของพลเมือง

ลำดับ	ประเด็นที่กำหนด	จำนวนความคิดเห็น		
		มาก	ปานกลาง	น้อย
1)	ทำให้สังคมและประเทศชาติพัฒนาไปอย่างมั่นคง	30		
2)	เกิดความรักความสามัคคีในหมู่คณะ	30		
3)	สังคมมีความเป็นระเบียบ สงบเรียบร้อย	27	3	
4)	สมาชิกทุกคนได้รับสิทธิหน้าที่ เสรีภาพจากกฎหมายเท่าเทียมกัน	23	7	
5)	สมาชิกในสังคมมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และมีน้ำใจต่อกัน	29	1	

จากตารางที่ 2 จำนวนความคิดเห็นของเด็กและ
เยาวชนกลุ่มชาติพันธุ์มอแกนต่อความสำคัญของพลเมือง
ที่มีจิตสำนึกในประเด็นต่างๆ ดังนี้ (1) ประเด็นพลเมือง
ที่มีจิตสำนึกจะทำให้สังคมและประเทศชาติพัฒนา
ไปอย่างมั่นคงกับประเด็นช่วยให้เกิดความรักความ
สามัคคีในหมู่คณะ พบว่า เด็กและเยาวชนกลุ่มชาติพันธุ์

มอแกนทั้งหมดที่เข้าร่วมกิจกรรม (จำนวน 30 คน)
ให้ความเห็นว่ามีค่าสำคัญในระดับมาก (2) ประเด็น
พลเมืองที่มีจิตสำนึกจะทำให้สังคมมีความเป็นระเบียบ
สงบเรียบร้อย พบว่า เด็กและเยาวชนกลุ่มชาติพันธุ์
มอแกน จำนวน 27 คน เห็นว่ามีค่าสำคัญในระดับ
มาก ในขณะที่ 3 คน ให้ความเห็นว่าประเด็นนี้

ความสำคัญอยู่ในระดับปานกลาง (3) ประเด็นสมาชิกทุกคนได้รับสิทธิหน้าที่ เสรีภาพจากกฎหมายเท่าเทียมกัน พบว่าเด็กและเยาวชนกลุ่มชาติพันธุ์มอแกน จำนวน 23 คน เห็นว่าความสำคัญนี้อยู่ในระดับมาก ในขณะที่อีกจำนวน 7 คน ระบุว่าประเด็นนี้มีความสำคัญในระดับปานกลาง และ (4) ประเด็นสมาชิกในสังคมมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และมีน้ำใจต่อกัน พบว่า เด็กและเยาวชนกลุ่มชาติพันธุ์มอแกนเห็นว่าพลเมืองที่มีจิตสำนึกจะช่วยให้เกิดความรัก ความสามัคคีในหมู่คณะ มีความสำคัญในระดับมาก จำนวน 29 คน และมีจำนวน 1 คน เห็นว่าความสำคัญนี้อยู่ในระดับปานกลางเท่านั้น

“พลเมืองที่ดีมีหน้าที่อย่างไร” สำหรับคำถามนี้มีตัวเลือก 3 ข้อ คือ (1) เป็นผู้ปฏิบัติตามกฎหมาย (2) เป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศ และ (3) มีจิตสำนึกความเป็นไทย ร่วมคิดร่วมทำเพื่อให้ชุมชนและประเทศพัฒนา โดยกำหนดให้เลือกเพียงข้อเดียว พบว่า เด็กและเยาวชนกลุ่มชาติพันธุ์มอแกนเกาะเหลา จำนวน 25 คน ให้ความเห็นเห็นว่าพลเมืองที่ดีต้องมี

จิตสำนึกความเป็นไทย ร่วมคิดร่วมทำเพื่อให้ชุมชนและประเทศพัฒนา ในขณะที่จำนวน 5 คน ให้ความเห็นเห็นว่าพลเมืองที่ดีต้องเป็นผู้ปฏิบัติตามกฎหมาย

ส่วนที่ 2 สำนึกพลเมือง ในส่วนนี้ผู้วิจัยออกแบบข้อคำถามในลักษณะเชิงสถานการณ์ที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของเด็กและเยาวชนกลุ่มชาติพันธุ์มอแกน เกาะเหลา เพื่อให้เด็กและเยาวชนได้สะท้อนความคิดผ่านข้อคำถาม โดยกำหนดการคะแนนเพื่อแปลผลสำนึกความเป็นพลเมือง ดังนี้

1 คะแนน สำหรับการตอบคำถามในเชิงบวกที่แสดงออกถึงความรับผิดชอบต่อส่วนรวม

0 คะแนน สำหรับการตอบคำถามที่ไม่ได้แสดงออกถึงความรับผิดชอบต่อส่วนรวม ในขณะที่เดียวกันก็ไม่ได้แสดงออกถึงกระทำเพื่อประโยชน์ส่วนตัวหรือพวกพ้อง

-1 คะแนน สำหรับการตอบที่แสดงออกถึงกระทำเพื่อประโยชน์ส่วนตัวหรือพวกพ้อง

ตารางที่ 3 ผลการประเมินสำนึกพลเมืองของเด็กและเยาวชนกลุ่มชาติพันธุ์มอแกนฯ

ข้อคำถาม	จำนวน		
	1	0	-1
(1) คุณจะทำอะไรถ้าเห็นเพื่อนกำลังรูดคุณลงเรือเพียงคนเดียว	20	7	3
(2) คุณเห็นด้วยหรือไม่ที่เราต้องเข้าแถวเมื่อทำกิจกรรมพร้อมกันหลายๆ คน เช่น การขึ้น - ลงเรือ	28	2	
(3) คุณเห็นด้วยหรือไม่ที่เราต้องรักษาคำพูดของตนเอง	30		
(4) หากมีการจัดกิจกรรมร่วมกันในชุมชน เช่น การร่วมกันเก็บขยะในชุมชน คุณจะเข้าร่วมหรือไม่	8	4	18
(5) เมื่อเจอของมีค่าที่ผู้อื่นทำตกไว้ คุณจะอย่างไร	24	6	
(6) เราควรร่วมรักษาความสะอาดในชุมชนเพราะเหตุใด	15	9	6
(7) คุณเห็นด้วยหรือไม่ที่เราควรยอมรับเหตุผลของผู้อื่นที่ดีกว่า	30		
(8) การเรียนหนังสือทำให้เรามีชีวิตที่ดีขึ้น	23	7	
(9) คุณทำอะไรเมื่อเห็นเพื่อนของคุณกำลังทำลายสิ่งของส่วนรวม	30		

N = 30

จากตารางที่ 3 การประเมินสำนึกพลเมืองของเด็กและเยาวชนในกลุ่มชาติพันธุ์มอแกนเกาะเหลา จังหวัดระนอง ผ่านข้อคำถามเชิงสถานการณ์ที่ผู้วิจัยกำหนดขึ้นดังนี้

“คุณจะทำอย่างไรถ้าเห็นเพื่อนกำลังรอกคุณลงเรือเพียงคนเดียว” สถานการณ์กำหนดทางเลือกให้ปฏิบัติ 3 ทางเลือก คือ 1) รีบวิ่งไปขึ้นเรือ 2) บอกเพื่อนให้รอเมื่อทำธุระเสร็จแล้วจึงไปขึ้นเรือ และ 3) ตัดสินใจไม่ไป โดยบอกให้เรือไปก่อน โดยเด็กและเยาวชนฯ จำนวน 20 คน ให้ความเห็นว่ารีบวิ่งไปขึ้นเรือ ในขณะที่จำนวน 7 คน ตัดสินใจไม่ไปโดยบอกให้เรือไปก่อนและจำนวน 3 คน บอกเพื่อนให้รอเมื่อทำธุระเสร็จแล้วจึงไปขึ้นเรือ

“คุณเห็นด้วยหรือไม่ที่เราต้องเข้าแถวเมื่อทำกิจกรรมพร้อมกันหลายๆ คน เช่น การขึ้น-ลงเรือ” โดยเด็กและเยาวชนกลุ่มชาติพันธุ์มอแกนเกาะเหลาตอบว่า เห็นด้วยจำนวน 28 คน และตอบว่าขึ้นอยู่กับสถานการณ์จำนวน 2 คน

“คุณเห็นด้วยหรือไม่ที่เราต้องรักษาคำพูดของตนเอง” สำหรับประเด็นนี้เด็กและเยาวชนกลุ่มชาติพันธุ์มอแกนเกาะเหลาทุกคนเห็นด้วยว่าทุกคนต้องรักษาคำพูดของตนเอง

“หากมีการจัดกิจกรรมร่วมกันในชุมชน เช่น การร่วมกันเก็บขยะในชุมชน คุณจะเข้าร่วมหรือไม่” โดยประเด็นนี้เด็กและเยาวชนกลุ่มชาติพันธุ์มอแกนเกาะเหลา จำนวน 18 คน ให้ความเห็นว่าถ้าว่างก็จะเข้าร่วม ในขณะที่จำนวน 8 คน ระบุเข้าร่วมทุกครั้ง และจำนวน 4 คน ให้ความเห็นว่าถ้ามีผู้มาชักชวนก็จะเข้าร่วม

“เมื่อเจอของมีค่าที่ผู้อื่นทำตกไว้ คุณจะอย่างไร” ประเด็นนี้เด็กและเยาวชนกลุ่มชาติพันธุ์มอแกนเกาะเหลา จำนวน 24 คน ระบุว่าประกาศหาเจ้าของและคืนด้วยตัวเองและอีกจำนวน 6 คน ระบุว่านำไปฝากไว้กับคนอื่นเพื่อตามหาเจ้าของ

“เราควรร่วมรักษาความสะอาดในชุมชนเพราะเหตุใด” ประเด็นนี้เด็กและเยาวชนกลุ่มชาติพันธุ์มอแกนเกาะเหลา จำนวน 15 คน ระบุความสะอาดเกี่ยวข้องกับสุขภาพของทุกคน ในขณะที่ จำนวน 9 คน ระบุว่าถือเป็นจิตสำนึกของการอยู่ร่วมกัน และอีกจำนวน 6 คน ระบุว่า เป็นภาพลักษณ์ของชุมชน

“คุณเห็นด้วยหรือไม่ที่เราควรยอมรับเหตุผลของผู้อื่นที่ดีกว่า” สำหรับประเด็นนี้เด็กและเยาวชนกลุ่มชาติพันธุ์มอแกนเกาะเหลาทุกคนเห็นด้วยว่าเราควรยอมรับเหตุผลของผู้อื่นที่ดีกว่า

“การเรียนหนังสือทำให้เรามีชีวิตที่ดีขึ้น” ประเด็นนี้เด็กและเยาวชนกลุ่มชาติพันธุ์มอแกนเกาะเหลา จำนวน 23 คน เห็นด้วย แต่อีกจำนวน 7 คน ระบุว่าไม่แน่ใจ

“คุณทำอะไรเมื่อเห็นเพื่อนของคุณกำลังทำาลายสิ่งของส่วนรวม” ประเด็นนี้เด็กและเยาวชนกลุ่มชาติพันธุ์มอแกนเกาะเหลาทุกคนระบุว่าเข้าไปห้าม

เมื่อพิจารณารายบุคคลโดยผู้วิจัยกำหนดการแปลผลดังนี้ คะแนนเฉลี่ย 0.00 – 0.49 สำนึกพลเมืองอยู่ในระดับต่ำ คะแนนเฉลี่ย 0.50 – 0.69 สำนึกพลเมืองอยู่ในระดับปานกลาง และคะแนนเฉลี่ย 0.70 – 1.00 สำนึกพลเมืองอยู่ในระดับสูง พบว่า เด็กและเยาวชนกลุ่มชาติพันธุ์มอแกนเกาะเหลา จังหวัดระนองที่เข้าร่วมกิจกรรมส่วนใหญ่มีสำนึกความเป็นพลเมืองอยู่ในระดับสูง จำนวน 15 คน คิดเป็นร้อยละ 50 รองลงมาในระดับปานกลาง จำนวน 10 คน คิดเป็นร้อยละ 33.33 และระดับต่ำ จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 16.67 ตามลำดับ

ความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรม

เป็นการสอบถามเด็กและเยาวชนที่ร่วมกิจกรรม โดยใช้แบบสอบถามแบบชนิดประมาณค่า 5 ระดับ วิเคราะห์โดยใช้สถิติค่าเฉลี่ย (\bar{x}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) โดยกำหนดการแปลความหมายดังนี้

- 4.51 - 5.00 หมายถึง สภาพที่ปรากฏในระดับมากที่สุด
- 3.51 - 4.50 หมายถึง สภาพที่ปรากฏในระดับมาก
- 2.51 - 3.50 หมายถึง สภาพที่ปรากฏในระดับปานกลาง
- 1.51 - 2.50 หมายถึง สภาพที่ปรากฏในระดับน้อย
- 1.00 - 1.50 หมายถึง สภาพที่ปรากฏในระดับน้อยที่สุด

**ตารางที่ 4 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความพึงพอใจ
ของเด็กและเยาวชนกลุ่มชาติพันธุ์มอแกนเกาะเหลาที่เข้าร่วมกิจกรรม**

รายการ	เฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน	ระดับความ พึงพอใจ
(1) ระยะเวลาในการจัดกิจกรรม	4.73	0.45	มากที่สุด
(2) การประชาสัมพันธ์กิจกรรมให้ทราบล่วงหน้า	4.30	0.65	มาก
(3) การกำหนดลำดับในการจัดกิจกรรม	4.67	0.55	มากที่สุด
(4) องค์ความรู้ที่ได้จากการร่วมกิจกรรม	4.90	0.31	มากที่สุด
(5) กิจกรรมการเรียนรู้ช่วยสร้างความเข้าใจในความเป็นพลเมืองไทยมากขึ้น	4.63	0.49	มากที่สุด
(6) กิจกรรมการเรียนรู้ช่วยให้มีโอกาสแลกเปลี่ยนประสบการณ์กับเพื่อนในชุมชน	4.67	0.48	มากที่สุด
(7) ได้ฝึกการคิดวิเคราะห์ชุมชนอย่างมีเหตุผล	4.33	0.55	มาก
(8) ได้แลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ระหว่างเพื่อนๆ	4.50	0.73	มากที่สุด
(9) กิจกรรมช่วยสร้างให้ภูมิใจในความเป็นกลุ่มชาติพันธุ์มอแกน	4.67	0.48	มากที่สุด
(10) ประสบการณ์ที่ได้รับปรับใช้ในชีวิตประจำวันได้	4.80	0.41	มากที่สุด
(11) กิจกรรมกระตุ้นให้อยากเรียนรู้และค้นคว้าเพิ่มเติม	3.83	0.70	มากที่สุด
(12) กิจกรรมทำให้รู้สึกเข้าใจในความเป็นไทยมากขึ้น	5.00	0.00	มากที่สุด
รวม	4.59	0.11	มากที่สุด

N=30

จากตารางที่ 4 ความพึงพอใจของเด็กและเยาวชนกลุ่มชาติพันธุ์มอแกนเกาะเหลาที่เข้าร่วมกิจกรรม พบว่าโดยรวมมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.59$) โดยประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 ลำดับแรก คือ กิจกรรม

ทำให้รู้สึกเข้าใจในความเป็นไทยมากขึ้นมีความพึงพอใจสูงสุด ($\bar{x} = 5.00$) รองลงมาองค์ความรู้ที่ได้จากการร่วมกิจกรรม ($\bar{x} = 4.90$) กิจกรรมกระตุ้นให้อยากเรียนรู้และค้นคว้าเพิ่มเติม ($\bar{x} = 4.83$) ตามลำดับ

บทวิเคราะห์

เด็กและเยาวชนของกลุ่มชาติพันธุ์มอแกนเกาะเหลา ตำบลปากน้ำ อำเภอเมืองระนอง จังหวัดระนอง ถือเป็นทรัพยากรมนุษย์ที่มีความสำคัญกับประเทศไทยเนื่องจากเด็กและเยาวชนกลุ่มนี้เกิดในประเทศไทย ดังนั้นความคิดและจิตวิญญาณของพวกเขาคือความเป็นพลเมืองไทย แต่ในทางกฎหมายพวกเขาเหล่านี้กลับยังไม่มีบัตรประจำตัวประชาชนไทยที่สมบูรณ์ กล่าวคือมีเพียงบัตรที่ขึ้นต้นด้วยเลข 0 ซึ่งหมายความว่าบุคคลที่ไม่มีสถานะทางทะเบียนราษฎรไม่มีสัญชาติและยังไม่ได้รับการให้สัญชาติไทย เพียงแต่ได้รับการผ่อนผันให้อาศัยอยู่ในประเทศไทยได้ชั่วคราว การที่ชาวมอแกนยังไม่ได้รับสัญชาติไทยทั้งที่เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่อาศัยแถบทะเลอันดามันมาอย่างยาวนานสืบเนื่องจาก (พ.ร.บ.) สัญชาติ พ.ศ. 2456 ซึ่งเป็นกฎหมายสัญชาติที่เป็นลายลักษณ์อักษรฉบับแรกของไทย กำหนดไว้ว่าสัญชาติไทยอาจเกิดขึ้นใน 5 สถานการณ์ กล่าวคือ (1) การได้สัญชาติไทยของบุตรของบิดาที่ชอบด้วยกฎหมายซึ่งมีสัญชาติไทย (2) การได้สัญชาติไทยของบุตรของมารดาซึ่งมีสัญชาติไทย (3) การได้สัญชาติไทยของบุคคลที่เกิดในประเทศไทย (4) การได้สัญชาติไทยของหญิงที่สมรสตามกฎหมายกับชายสัญชาติไทย และ (5) การได้สัญชาติไทยโดยการแปลงสัญชาติเป็นไทย (พันธูทิพย์ กาญจนะจิตรา สายสุนทร, 2550, 4) ประกอบกับวิถีชีวิต ประเพณี วัฒนธรรมและภาษาที่แตกต่างจากคนไทยทั่วไป จึงอาจเป็นสาเหตุให้ตกสำรวจ และมอแกนเองก็ขาดความเข้าใจในกระบวนการร้องขอสัญชาติจึงไม่ได้รับสัญชาติไทย ผู้วิจัยเห็นว่าเป็นการสร้างปมด้อยในการเข้าสังคมกับเพื่อนในวัยเดียวกัน ซึ่งหากพิจารณาสถานะความเป็นราษฎรของคนกลุ่มนี้ยังไม่ใช้ราษฎรไทยที่สมบูรณ์ตามกฎหมายเพราะยังไม่ได้รับสัญชาติไทย แต่พวกเขามีความเป็นพลเมืองไทยซึ่งมีนัยหมายถึงเป็นผู้ที่มีความตระหนักในบทบาทหน้าที่ของตนในขณะเดียวกันก็เคารพสิทธิผู้อื่น เคารพในกฎกติกาของบ้านเมือง

รู้สำนึกในการใช้ชีวิตอยู่ในสังคม ทั้งนี้หลังจากการเข้าร่วมกิจกรรมตามหลักสูตรการพัฒนาเด็กและเยาวชนกลุ่มชาติพันธุ์เพื่อสร้างสำนึกความเป็นพลเมืองไทยแล้วจะทำให้พวกเขาเข้าใจสิทธิขั้นพื้นฐานที่เขาควรได้รับและอาจนำมาสู่กระบวนการต่อรอง เรียกร้อง หรือเคลื่อนไหวเพื่อให้ได้มาซึ่งสัญชาติไทยที่มีความเข้มข้นมากกว่าก่อนเพราะหลักสูตรดังกล่าวเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจที่พวกเขาควรจะได้รับอย่างครบถ้วน ซึ่งก่อนหน้าที่ไม่เคยมีหลักสูตรลักษณะเช่นนี้หรือมอแกนไม่เคยรับรู้ถึงแนวทางที่หลักสูตรนี้มอบให้เลย อย่างไรก็ตามในปัจจุบันมีการตรวจสอบและออกบัตรประชาชนเพิ่มขึ้นซึ่งถือเป็นสิ่งที่ดีของการสร้างความมั่นคงในความเป็นพลเมืองไทยให้แก่กลุ่มชาติพันธุ์มอแกนเกาะเหลา เนื่องจากเป็นพื้นที่ใกล้ชายฝั่งสามารถตรวจพิสูจน์ข้อมูลต่างๆ ได้ไม่ยากโดยเฉพาะในกลุ่มเด็กและเยาวชนที่เข้าสู่ระบบการศึกษาจนสามารถสื่อสารภาษาไทยได้อย่างคนไทยทั่วไป อนึ่งการที่มอแกนได้รับความรู้ในครั้งนี้อาจเป็นบุญแก่สำคัญที่ทำให้ได้มาซึ่งสัญชาติไทยรวดเร็วขึ้นก็เป็นได้ สำหรับการพัฒนาเด็กและเยาวชนกลุ่มชาติพันธุ์มอแกนเกาะเหลา ตำบลปากน้ำ อำเภอเมืองระนอง จังหวัดระนองเพื่อสร้างสำนึกความเป็นพลเมืองไทยนั้นจำเป็นต้องมีรูปแบบเฉพาะสอดคล้องกับการศึกษาของปรีวัฒน์ ช่างคิด (2554) ที่ศึกษารูปแบบการพัฒนาเด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทยและพบว่าในการพัฒนาเด็กและเยาวชนแต่ละพื้นที่นั้นต้องมีรูปแบบหรือวิธีการเฉพาะสำหรับพื้นที่นั้นๆ เนื่องจากแต่ละพื้นที่มีสภาพสังคม เศรษฐกิจ วัฒนธรรมที่แตกต่างกัน จึงไม่สามารถใช้รูปแบบหรือวิธีการที่เหมือนกันแล้วประสบความสำเร็จทุกพื้นที่ สำหรับการวิจัยในครั้งนี้ก็เช่นเดียวกันผู้วิจัยกำหนดรูปแบบและวิธีการในการสร้างสำนึกความเป็นพลเมืองไทยแก่เด็กและเยาวชนกลุ่มชาติพันธุ์มอแกนเกาะเหลา ที่เหมาะสมกับบริบทของความเป็นมอแกนจึงทำให้การจัดกิจกรรมประสบผลสำเร็จ ซึ่ง

ความสำเร็จไม่เพียงแต่การสร้างสำนึกความเป็นพลเมืองไทยเท่านั้น แต่ยังสร้างความสัมพันธ์และความเข้าใจอันดีของชุมชนมอแกนเกาะเหลาทั้งเด็กและเยาวชนที่เข้าร่วมกิจกรรมและผู้นำในชุมชนถึงความตั้งใจของบุคคลภายนอกที่ให้ความสนใจในกลุ่มชาติพันธุ์นี้และสร้างความเชื่อมั่นแก่เด็กและเยาวชนมอแกนว่าพวกเขา คือพลเมืองไทย เพราะสิ่งเหล่านี้จะสร้างความมั่นคงให้กับประเทศไทยได้ เนื่องจากเด็กและเยาวชนกลุ่มนี้ถือเป็นกลุ่มที่มีความอ่อนไหวต่อความมั่นคงของรัฐไทย นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับการศึกษาของวิรัตน์ คำศรีจันทร์ (2544) ที่ศึกษาเรื่องจิตสำนึกพลเมืองในบริบทประชาสังคมไทยและให้ข้อเสนอแนะในการเสริมสร้างจิตสำนึกพลเมืองเพื่อพัฒนาเชิงคุณภาพของประชากรหรือแก้ปัญหาผ่าน “การสร้างคน” และ “การจัดการของชุมชน” โดยจัดกระบวนการเรียนรู้ทางสังคมในหลายๆ โอกาสและหลายช่องทางซึ่งเน้นความเป็นธรรมชาติและเป็นส่วนหนึ่งในวิถีชีวิต โดยเสนอแนะสิ่งที่ควรให้ความสำคัญ 3 ประการ คือ การเชื่อมโยงกับรากเหง้าและภูมิปัญญาที่สืบเนื่องกับศาสนธรรม การแปรสิ่งที่เป็นนวัตกรรมทางความคิดตลอดจนการค้นพบวิธีคิดและมองโลกอย่างใหม่ ให้ปรากฏผลจริง ในทางปฏิบัติและการมีภาคปฏิบัติการ รวมทั้งกลวิธีในการวางแผนอย่างเป็นระบบ

ข้อเสนอแนะ

(1) ข้อเสนอแนะในการนำงานวิจัยไปใช้: งานวิจัยนี้เป็นการดำเนินการในชุมชนมอแกนเกาะเหลา ซึ่งเป็นกลุ่มที่มีลักษณะเฉพาะ เนื้อหาหลักสูตรที่กำหนดสามารถนำไปใช้กับเด็กและเยาวชนกลุ่มอื่นๆ ด้วยก็ได้ ทั้งนี้ ต้องปรับเนื้อหาให้เหมาะกับระดับความรู้ของแต่ละกลุ่มรวมถึงเวลาที่ใช้ในการทำกิจกรรม จากการจัดกิจกรรมตามหลักสูตรแสดงให้เห็นถึงความสำเร็จของการพัฒนาเด็กและเยาวชนกลุ่มชาติพันธุ์มอแกนเกาะเหลาที่เกิดจากการออกแบบที่สอดคล้องบริบทเชิงพื้นที่ ดังนั้นในการพัฒนาหรือดำเนินการกับกลุ่มอื่นควรให้ความสำคัญกับการออกแบบกิจกรรมที่สอดคล้องกับสภาพเชิงพื้นที่อันจะนำไปสู่ความสำเร็จของการดำเนินงานและเป็นไปตามแนวทาง “เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา” ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 อีกด้วย

(2) ข้อเสนอแนะในการทำงานวิจัยครั้งต่อไป: เพื่อพัฒนารูปแบบและวิธีการสร้างสำนึกพลเมือง ควรวิจัยปฏิบัติการเพื่อสร้างสำนึกความเป็นพลเมืองไทยแก่เด็กและเยาวชนที่มีความหลากหลายกลุ่ม หรือใช้รูปแบบที่หลากหลายเพื่อเปรียบเทียบผลที่เกิดขึ้น หรือวิจัยเพื่อหารูปที่เหมาะสมกับเด็กและเยาวชนแต่ละกลุ่ม เช่น เด็กและเยาวชนกลุ่มชาติพันธุ์อื่นๆ นักเรียนในโรงเรียนขยายโอกาส หรืออาจหารูปแบบที่เหมาะสมกับพื้นที่ก็ได้

บรรณานุกรม

- ไข่มุก อุทยานลี. (2552). วิเคราะห์ปัญหาการจัดการศึกษาของรัฐที่มีต่อการบูรณาการทางสังคมและวัฒนธรรมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ พ.ศ. 2460 – 2547. วารสารสงขลานครินทร์ ฉบับสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, 5 (1).
- คณะอนุกรรมการเฉพาะกิจโครงการสำรวจและศึกษาการประสานงานด้านเด็กและเยาวชนระดับพื้นที่ สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานเยาวชนแห่งชาติ. (2534). การสำรวจและศึกษาการประสานงานด้านเด็กและเยาวชนระดับพื้นที่. กรุงเทพฯ : สำนักนายกรัฐมนตรี.
- คณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานเยาวชนแห่งชาติ. (4 ธันวาคม 2552). รายงานการประชุมครั้งที่ 3/2551. สืบค้นจาก <http://oppy.opp.go.th/>.
- จารุงศ์ พลเดช. การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์. (10 ธันวาคม 2552). สืบค้นจาก http://www.lopburi.go.th/governor/book_january_51/human.doc.
- ณัฐพงศ์ ทองภักดี, ปารีชาติ ศิวรักษ์, สุนันทา เนตรนุช, และคณะ. (2550). รายงานการพัฒนาคนของประเทศไทย. กรุงเทพฯ: โครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติประจำประเทศไทย.
- ธีรศักดิ์ สุขวันติกมล. (2553). ผลกระทบของการพัฒนาภายหลังเหตุการณ์สึนามิ พ.ศ. 2547 ต่อการปรับเปลี่ยนอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์มอแกน บ้านเกาะเหลาหน้านอก จังหวัดระนอง. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชามานุษยวิทยา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ธัญธัช วิกิตภูมิประเทศ. (2555). ผลของการใช้กิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานในวิชา GE138 การศึกษาเพื่อสร้างพลเมือง ที่มีต่อความตระหนักในความเป็นพลเมืองของนักศึกษา. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- นิรมล ตู้จินดา. (2557). อนาคตภาพหลักสูตรพลเมืองศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานในทศวรรษหน้า (ช่วงระหว่างปี พ.ศ. 2555 – พ.ศ. 2565). ดุษฎีนิพนธ์สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ในพระบรมราชูปถัมภ์.
- นงลักษณ์ เทพสวัสดิ์. (2541). วิเคราะห์ปัญหาสำคัญในสังคมไทย. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- บวรศักดิ์ อุวรรณโณ และถวิลวดี บุรีกุล. (2548). ประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม. กรุงเทพฯ : สถาบันพระปกเกล้า.
- บันเทิง พาพิจิตร. (2547). สังคมวิทยา. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.
- บุญคง หันจางสิทธิ์. (2543). เศรษฐศาสตร์ทรัพยากรมนุษย์. กรุงเทพฯ : โอ.เอส พรีนติ้ง เฮ้าส์.
- ประเวศ วะสี. แฉะยึดสายกลางดับไฟใต้. (2 ธันวาคม 2548). สืบค้นจาก <http://www.manager.co.th/Politics/ViewNews.aspx?NewsID=94800001661> 01.
- ประดิษฐ์ มัชฌิมา. (2523). สังคมวิทยาชนบทและสหกรณ์. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ปรีวัฒน์ ช่างคิด. (2554). รูปแบบการพัฒนาเด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษาที่เหมาะสมสำหรับจังหวัดชายแดนภาคใต้. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

เพ็ญจันทร์ ประดับมุข-เซอร์เรอร์, โม่เซ่ เซอร์เรอร์, มัลลิกา มัลติโก และคณะ. (2551). **มิติทางสังคมวัฒนธรรมที่ส่งผลต่อความรุนแรงในเด็กและเยาวชน**. กรุงเทพฯ : คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล.

พันธุ์ทิพย์ กาญจนะจิตรา สายสุนทร. (25 มิถุนายน 2550). สืบค้นจาก file:///C:/Users/Administrator/Downloads/451.pdf

วราพร จอมคำสิงค์. (2549). **การพัฒนาตัวบ่งชี้สำหรับวัดคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของเยาวชนในการสร้างความมั่นคงแห่งชาติด้านสังคมจิตวิทยา**. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการวัดผลการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

วิไลรัตน์ แยมจ้อหอ และคณะ. (2553). “กระบวนการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะชีวิตและสังคมของกลุ่มแกนนำเยาวชนตำบลลำสินธุ์ กิ่งอำเภอศรีนครินทร์ จังหวัดพัทลุง”. **สงขลานครินทร์. ฉบับสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์**, 16 (3).

วิรัตน์ คำศรีจันทร์. (2544). **จิตสำนึกพลเมืองในบริบทประชาสังคมไทย**. กรุงเทพฯ : ฐานข้อมูลวิทยานิพนธ์ไทย.

วิชัย ต้นศิริ. (2557). **ศาสตร์การสอนความเป็นนักประชาธิปไตย Pedagogy of the Democrat**. กรุงเทพฯ : สถาบันนโยบายศึกษา มูลนิธิส่งเสริมนโยบายศึกษา.

วิชัย ต้นศิริ, ชัยอนันต์ สมุทวณิช, Canan Atilgan และทิพย์พพร ดันตีสุนทร. (2557). **แนวทางการศึกษาเพื่อสร้างพลเมืองในสังคมประชาธิปไตย**. กรุงเทพฯ : สถาบันนโยบายศึกษา ภายใต้มูลนิธิส่งเสริมนโยบายศึกษา.

รพีพรรณ สุวรรณณัฐโชติ, สุนันทา เชื้อชาติ, เอมอร เจียรมาศ และคณะ. (2552). **มนุษย์กับสังคม**. สงขลา : มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

รงค์ บุญสวยขวัญ. (2557). **ตัวชี้วัดการเมืองภาคพลเมืองในบริบทประชาธิปไตยไทย**. กรุงเทพฯ : สถาบันพระปกเกล้า.

สถาบันแห่งชาติเพื่อการพัฒนาเด็กและครอบครัว มหาวิทยาลัยมหิดล. (2551). **การพัฒนารูปแบบการฝึกอบรมเยาวชนเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางใจต่อการมีพฤติกรรมเสี่ยง**. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยมหิดล.

ถวิลวดี บุรีกุล, รัชวดี แสงมหะหมัดและ Eugenie Merieau. **ความเป็นพลเมืองในประเทศไทย**. (17 พฤศจิกายน 2559). สืบค้นจาก http://kpi.ac.th/media/pdf/M10_452.pdf.

สำนักงานส่งเสริมสวัสดิภาพและพิทักษ์เด็ก เยาวชน ผู้ด้อยโอกาสและผู้สูงอายุ. **พระราชบัญญัติส่งเสริมการพัฒนาเด็กและเยาวชน พ.ศ. 2550**. (5 พฤศจิกายน 2552). สืบค้นจาก http://www.opp.go.th/fileupload/news/fileup/news_15_1_51_1200394698.pdf.

สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง. (2558). **คู่มือพลเมืองดีวิถีประชาธิปไตย**. กรุงเทพฯ.

สีลาภรณ์ บัวสาย. (2551). “จากนโยบายมหภาคถึงการขับเคลื่อนท้องถิ่น”. **ประชาคมวิจัย**. (81).

สุเทพ สุวีรางกูร. (2551). **ปัญหาสังคม**. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.

สุพัตรา สุภาพ. (2546). **สังคมวิทยา**. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช.

สุจิตราภรณ์ คำสะอาด. (2539). **แนวคิดในการจัดการเพื่อการพัฒนาคน**. โครงการประชุมวิชาการเรื่อง การปรับปรุงพฤติกรรม : กลยุทธ์พัฒนาทรัพยากรมนุษย์.

สุวิทย์ เทียรทอง. (2549). “องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับการพัฒนาทุนทางสังคม”. **การพัฒนาท้องถิ่น**. 1 (1)

สุรสิทธิ์ วชิรขจร, จักรกฤษณ์ นรนิติผดุงการ และสากุล จริยวิทยานนท์. (2551). “การวิเคราะห์นโยบายสาธารณะด้านการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ : ศึกษาเฉพาะกรณีนโยบายเกี่ยวกับกลุ่มวัยรุ่น”. **พัฒนบริหารศาสตร์**. 48 (1/2551)

อมรวิรัช นาคทรพรพ. (2551). “จากนโยบายมหภาคถึงการขับเคลื่อนท้องถิ่น”. **ประชาคมวิจัย**. (81)

อาคม ใจแก้ว. (2551). **วิธีวิทยาการวิจัยทางรัฐประศาสนศาสตร์**. สงขลา : แมกซ์มีเดีย วาย 2 เค จำกัด.

_____. (2549). **การประสานสถาบันทางสังคมเข้าสู่กระบวนการสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนชนบทในพื้นที่ 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้**. สงขลา : มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.